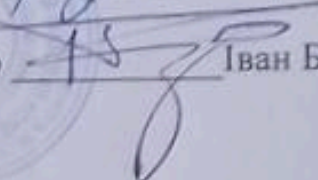

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням педагогічної ради
ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
від «28» 02 2025 р. протокол № 5

Введено в дію наказом
ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
від «03» березня 2025 р. № 35
Директор Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС»

підготовки фахового молодшого бакалавра
за освітньо-професійною програмою

«ПРАВО»

2025 рік

Укладачі:

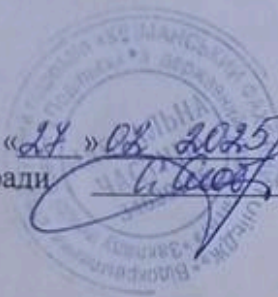
Тетяна ДРУЦУЛ, кандидат юридичних наук, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Аліна СОРОХАН, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

Оксана МІСЕВИЧ, викладач юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст»

Розглянуто та схвалено
цикловою комісією економічних та юридичних дисциплін
Протокол № 6 від «07» лютого 2025 року
Голова циклової комісії Юлія Біляр Юлія БІЛЯР

ПОГОДЖЕНО
методичною радою
Протокол № 4 від «27» лютого 2025 року
Голова методичної ради Світлана Слободян Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення навчальної дисципліни є доктринальні проблеми розвитку адміністративного права та процесу України, адміністративно-деліктного права, процедур надання адміністративних послуг, сучасних аспектів проходження публічної служби, судового захисту прав і свобод громадян.

Програмою освітнього компонента «Адміністративне право та процес» передбачено вивчення методів адміністративного регулювання, які використовуються в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення освітнього компонента професійної підготовки «Адміністративне право та процес» тісно пов'язане з такими навчальними дисциплінами, як: «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні», «Організація судових та правоохоронних органів», «Кримінальне право». Знання, набуті під час вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне право» можуть бути використані при вивченні наступних навчальних дисциплін: «Фінансове право», «Міжнародне право».

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочої навчальної програми викладачі можуть вносити зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Загальна частина
2. Особлива частина
3. Адміністративне судочинство

1. Мета і завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента «Адміністративне право та процес» є формування знань та навичок для застосування норм права в практичній діяльності щодо державного управління, державної виконавчої влади, засвоєння норм, що регулюють компетенцію суб'єктів правовідносин, форми та методи виконавчо-розпорядчої діяльності, адміністративної відповідальності у сфері державного управління.

Завданнями вивчення освітнього компонента «Адміністративне право та процес» є: формування й розвиток загальних, фахових і предметних компетентностей студентів, сформованих під час вивчення теоретичних засад, системоутворюючих категорій: предмета, методу і системи адміністративного права, особливостей адміністративно-правових норм і відносин; суб'єктів адміністративного права і їх статусу; функцій, форм і методів публічного адміністрування (публічного управління); адміністративного примусу та його видів; поняття адміністративної відповідальності; поняття, загальних рис і структури адміністративного процесу; сутності адміністративної юстиції, поняття та завдань адміністративного судочинства в Україні; способів забезпечення законності та дисципліни в публічному адмініструванні (публічному управлінні); публічного адміністрування адміністративно-політичною діяльністю.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право освітньо-професійного ступеню «фаховий молодший бакалавр» затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 27.05.2024 № 762 та в результаті вивчення освітнього компонента «Адміністративне право та процес» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері права або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальних та поведінкових наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів і модусів, здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, навички збору й аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, здатність бути лідером, брати на себе відповідальність, стимулювати до досягнення спільної мети.

Спеціальні компетентності: здатність застосовувати правові принципи та доктрини, здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності, здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції, здатність до критичного й системного аналізу правових явищ, здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних і конфіденційної інформації, здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення, знання системи права й законодавства, а також механізмів правового регулювання в різних галузях права, здатність визначати специфіку приватного і публічного права відповідно до їх предмета і методів правового регулювання.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен **знати:**

- предмет, метод і систему адміністративного права, зв'язок цієї галузі права з іншими галузями права; основні проблеми науки адміністративного права;
- поняття та особливості адміністративно-правових норм і відносин; суб'єктів адміністративного права та елементи їх статусу;
- функції, форми і методи державного управління; поняття «адміністративний примус» та види його заходів;
- поняття та основні риси адміністративної відповідальності;
- поняття, сутність та підстави дисциплінарної відповідальності за адміністративним правом;
- поняття, загальні риси та структуру адміністративного процесу;
- сутність адміністративної юстиції, поняття та завдання адміністративного судочинства в Україні;
- способи забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні;
- поняття та види адміністративно-правових режимів;
- правові засади і організацію управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю.

уміти:

- використовувати отримані знання в практичній діяльності;
- вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, які регламентують відносини у сфері державного управління;
- аналізувати й коментувати відповідні нормативні положення;
- прогнозувати напрями реформування в зазначеній сфері;
- користуватися сучасною науковою і спеціальною літературою;
- тлумачити та застосовувати чинне адміністративне законодавство;
- правильно реалізовувати норми до конкретних правових ситуацій.

3. Структура освітнього компонента

№ з/п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Загальна частина						
1.1	Поняття, предмет, метод і система адміністративного права	22	2	2		18
1.2	Адміністративно-правові норми. Адміністративно-правові відносини	22	2	2		18
1.3	Фізичні особи як суб'єкти адміністративного права	24	2	4		18
1.4	Органи виконавчої влади	24	2	4		18
1.5	Органи місцевого самоврядування	22	2	2		18
1.6	Поняття та риси адміністративної відповідальності	24	2	4		16
	По розділу 1	136	12	18		106
2. Особлива частина						
2.1	Правові засади і організація управління у сфері економіки та фінансів	20	2	2		16
2.2	Організаційно-правові засади управління у сфері соціальної політики	22	2	2		18
	По розділу 2	42	4	4		34
3. Адміністративне судочинство						
3.1	Адміністративне судочинство. Загальні положення	18	2	2		14
3.2	Адміністративна юстиція у зарубіжних країнах	14	2	2		10
	По розділу 3	32	4	4		24
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА						
КУРСОВА РОБОТА						
	РАЗОМПО ОСВІТЬОМУ КОМПОНЕНТУ	210	74	70		164

4. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Навчальна дисципліна

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1.1. Поняття, предмет, метод і система адміністративного права

Становлення та розвиток адміністративного права.

Адміністративне право як галузь права. Предмет адміністративного права, його сучасне визначення. Соціальне призначення адміністративного права. Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права.

Метод правового регулювання адміністративного права України. Загальні риси методу адміністративного права. Спеціальні методи – субординація, координація, реординація, адміністративний договір.

Принципи адміністративного права, особливості їх класифікації. Зміст загальних принципів адміністративного права.

Система адміністративного права: поняття та зміст. Місце адміністративного права в правовій системі України.

Наука адміністративного права. Сучасна українська наука адміністративного права. Зв'язок адміністративного права та теорії державного управління. Перспективи розвитку адміністративного права. Адміністративне право України як навчальна дисципліна.

Семінарське заняття

1.2. Адміністративно-правові норми.

Адміністративно-правові відносини. Поняття адміністративно-правової норми. Особливості норм адміністративного права. Структура норм адміністративного права. Види адміністративно-правових норм. Дія адміністративно-правової норми у часі.

Реалізація адміністративно-правових норм. Поняття джерела адміністративного права. Система та види джерел адміністративного права. Конституція як основне джерело адміністративного права. Систематизація адміністративного права. Кодифікація адміністративного законодавства.

Місце і значення адміністративно-правових відносин в теорії адміністративного права. Поняття та зміст адміністративно-правових відносин.

Адміністративно-правові відносини та юридичні факти. Класифікація юридичних фактів в адміністративному праві. Види адміністративно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти адміністративно-правових відносин. Підстави виникнення, зміни або припинення адміністративно-правових відносин. Теорія адміністративно-правових відносин.

Державно-управлінські відносини як складова адміністративно-правових відносин.

Семінарське заняття

1.3. Фізичні особи як суб'єкти адміністративного права

Поняття «суб'єкт адміністративного права». Поняття адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. Класифікація суб'єктів адміністративного права. Індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права.

Співвідношення понять «фізична особа», «індивід» та «громадянин».

Поняття та складові адміністративно-правового статусу громадянина та інших фізичних осіб як індивідуальних суб'єктів адміністративного права. Адміністративна правоздатність громадянина. Характеристика обмеженої правоздатності. Адміністративна

дієздатність громадянина. Права та обов'язки громадян у сфері державного управління. Адміністративно-правові гарантії прав громадян.

Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

Семінарське заняття

1.4. Органи виконавчої влади

Поняття, ознаки та правове становище органів виконавчої влади. Місце органів виконавчої влади в системі державного апарату. Види органів виконавчої влади. Система органів виконавчої влади. Президент України і система органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України в системі органів державної влади. Основні завдання Кабінету Міністрів України. Правові засади діяльності Кабінету Міністрів України. Склад і порядок формування Кабінету Міністрів України. Компетенція та форми діяльності Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах з органами виконавчої влади, Президентом України, Верховною Радою України та її органами. Відносини Кабінету Міністрів України з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями.

Центральні органи виконавчої влади, їх види. Міністерства в системі центральних органів виконавчої влади. Інші центральні органи виконавчої влади в організаційно-правовому механізмі виконавчої влади.

Система місцевих органів виконавчої влади. Правові засади організації та діяльності місцевих органів виконавчої влади. Основні завдання і функції місцевих органів виконавчої влади. Принципи і форми діяльності місцевих органів виконавчої влади. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Акти місцевих державних адміністрацій. Територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Семінарське заняття

1.5. Органи місцевого самоврядування

Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Повноваження і форми діяльності органів місцевого самоврядування. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування, їх характер та співвідношення.

Відносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади.

Семінарське заняття

1.6. Поняття та риси адміністративної відповідальності

Поняття та суть адміністративної відповідальності. Основні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Адміністративний проступок (правопорушення) як підстава настання адміністративної відповідальності. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність.

Особливості адміністративної відповідальності спеціальних суб'єктів. Відповідальність неповнолітніх. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. Особливості підстав адміністративної відповідальності юридичних осіб. Відповідальність іноземних громадян і осіб без громадянства

Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості і місце у системі національного законодавства. Законодавчі основи адміністративної відповідальності. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

Зміст та завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Практичне заняття

Вирішення ситуаційних завдань.

Розділ 2. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

2.1. Правові засади і організація управління у сфері економіки та фінансів

Загальна характеристика економіки як об'єкта адміністративно- правового регулювання. Основні напрями адміністративно-правового регулювання у сфері економіки. Завдання, функції та методи державного управління економікою. Організація та зміст державного управління у сфері економіки. Державний контроль у сфері економіки.

Суб'єкти адміністративно-правового регулювання в сфері економіки. Адміністративно-правове регулювання у сфері підприємництва.

Адміністративно-правове регулювання у сфері захисту економічної конкуренції. Антимонопольний комітет України та його органи.

Адміністративно-правове регулювання у сфері промисловості. Адміністративно-правове регулювання у паливно-енергетичній сфері. Адміністративно-правове регулювання у сфері транспорту. Адміністративно-правове регулювання у сферах будівництва та житлово- комунального господарства. Адміністративно-правове регулювання в агропромисловій сфері. Адміністративно-правове регулювання у сфері охорони довкілля.

Управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Семінарське заняття

2.2. Організаційно-правові засади управління у сфері соціальної політики

Правові засади організації та діяльності органів управління у сфері соціальної політики.

Система і структура органів управління у сфері соціальної політики. Завдання та функції органів управління у сфері соціальної політики. Міністерство соціальної політики України в системі управління в сфері соціального захисту населення, його завдання, функції, форми і методи діяльності. Державна служба зайнятості України. Пенсійний фонд України.

Адміністративно-правові засоби державного впливу у сфері соціальної політики.

Семінарське заняття

Розділ 3. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

3.1. Адміністративне судочинство. Загальні положення

Поняття та риси адміністративної юстиції. Адміністративна юстиція в Україні.

Особливості становлення адміністративної юстиції в Україні.

Кодекс адміністративного судочинства України, його структура. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України. Завдання

адміністративного судочинства. Правосуддя в адміністративних справах. Законодавство про адміністративне судочинство. Право на судовий захист.

Принципи адміністративного судочинства.

Практичне заняття

Вирішення ситуаційних завдань.

3.2. Адміністративна юстиція у зарубіжних країнах

Історичний досвід формування (становлення) адміністративної юстиції в зарубіжних країнах. Основні види організації та побудови систем адміністративної юстиції: романський, германський, "квазісудовий", змішаний.

Європейські стандарти адміністративної юстиції.

Система адміністративної юстиції у Франції, Німеччині. Англосаксонська модель адміністративної юстиції.

Практичне заняття

Вирішення ситуаційних завдань.

Самостійна робота

Основним завданням закладу фахової передвищої освіти є формування творчої особистості, фахівця, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenенною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведених на самостійну роботу. Самі ж теми самостійної роботи визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є:

усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Галуцько В.В. Фелик В.І. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні у 2-х томах. Одеса. Вид. Юридика. 2024.

2. Бандура С. О. Адміністративно-правові засади адміністративного права України та країн-учасниць ЄС (Греції, Болгарії, Іспанії, Румунії) порівняльно-правовий аналіз [Текст] : монографія / С. О. Бандура . - Херсон : Гельветика, 2019. - 156 с.

3. Джерела адміністративного права України: проблеми судового застосування : монографія / Володимир Решота ; ПВНЗ "Львів. ун-т бізнесу і права". - Львів : Галицька видавнича спілка, 2018. - 431 с. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування : монографія / Р. С. Мельник. - Херсон : Гельветика, 2019. - 211 с.

4. Адміністративно-правові засади адміністративного права України та країн-учасниць ЄС (Греції, Болгарії, Іспанії, Румунії). Порівняльно-правовий аналіз [Текст] : монографія / С. О. Бандура ; НДІ публ. права. - Херсон : Гельветика, 2019. - 155 с.

5. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліцейських : навч. посіб. // Білик В.М., Братель С.Г., Варивода В.І. та ін. ; МВС України, НАВС, Каф. поліцейського права - Київ: ФОП Маслаков, - 2020р. 286 с. 6. Апеляційні суди в системі суб'єктів адміністративного права : монографія / А. О. Кубишкіна, Н. С. Андрійченко, О. М. Резнік ; Сум. держ. ун-т. - Суми : Сум. держ. ун-т, 2018. - 191 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. 1984. Додаток до № 50. Ст. 1122.

3. Кодекс адміністративного судочинства // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446.

4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 23 лютого 2014 р. р. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.

5. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385.

6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

7. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 24. Ст. 170.

8. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2016. № 4. ст.43.

9. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001р. //Офіційний вісник України. 2001. №26. Ст. 1151.

10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 28, ст.250.

11. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 23, ст.176.

12. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 42, ст.348.

13. Про державну реєстрацію юридичних, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Закон України від 15 травня 2003 р // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263.
14. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
15. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 21. Ст. 179.
17. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 30. Ст. 1097.
18. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.
19. Про Державну прикордонну службу: Закон України від 3 квітня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 27. Ст. 208.
20. Про імміграцію: Закон України від 7 червня 2001 року №2491-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 16. Ст. 146.
21. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту Закон України від 7 липня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
22. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2021 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – ст.409.

Інтернет джерела:

Вебсайт: <https://surl.li/hozagw>